

gemeente **Oosterhout**

Perspectiefnota 2017

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Financiële hoofdlijnen	6
3. Huidige financiële positie	7
4. Uitgangspunten begroting 2017-2020	8
5. Voortgang coalitieakkoord	10
5.1. Programma 1 – Verbindend bestuur	11
5.2. Programma 2 – Sociaal domein	12
5.3. Programma 3 – Werkgelegenheid & economie	17
5.4. Programma 4 – De levendige gemeente	19
5.5. Programma 5 – Ruimte & ontwikkeling	22
5.6. Programma 6 – Middelen	29
5.7. Samenvattend financieel overzicht	32
6. Afwegingskader nieuw beleid	33
7. Conclusies	34
8. Reserves	35
8.1. Vrije Reserve	35
8.2. Reserve Infrastructurele werken	36

1. Inleiding

Deze Perspectiefnota is in die zin een bijzondere, dat ze de helft van deze bestuursperiode markeert. Dat betekent dat wij deze Perspectiefnota niet alleen willen benutten om, zoals te doen gebruikelijk, de financiële en inhoudelijke kaders voor het volgende jaar te schetsen. We hebben er ook voor gekozen om terug te kijken op de eerste twee jaar van deze bestuursperiode. En ten slotte willen wij stilstaan bij de wenselijkheid om de blik ook te werpen naar de verdere toekomst.

De eerste twee jaar van deze bestuursperiode

In de bijlagen 1 en 2 van deze Perspectiefnota wordt uitgebreid gerapporteerd over de stand van zaken binnen de twaalf kern dossiers en de 171 beleidsvoornemens uit het coalitieakkoord. Daaruit blijkt dat het overgrote merendeel van al die voornemens inmiddels door bestuur en organisatie zijn opgepakt. Een aantal ervan is inmiddels tot realisatie gekomen, aan andere wordt hard gewerkt. Slechts met een beperkt aantal beleidsvoornemens – negen, om precies te zijn – is nog geen begin gemaakt.

Veel ambtelijke en bestuurlijke energie is in de eerste jaren gestoken in de transities binnen het sociaal domein. Vooralsnog lijkt het erop dat het Oosterhoutse gemeentebestuur – raad en college – daarin een verstandige koers hebben gevaren. De financiële gevolgen zijn tot op heden alleszins overzienbaar.

Dat wil echter geenszins zeggen dat dit de komende jaren ook zo blijft. Oosterhout heeft in 2015 en 2016 voor de taken binnen het sociaal domein een ruime vergoeding van het rijk ontvangen. Dat zal niet zo blijven. Op landelijk niveau wordt momenteel gewerkt aan een herverdeling van de geldstromen die er hoogstwaarschijnlijk toe zal leiden dat onze gemeente aanzienlijk minder geld vanuit Den Haag zal ontvangen: de gemeentelijke uitgaven en de rijksbudgetten zullen veel meer in evenwicht komen.

Daarnaast is er de onzekerheid over de “juridische houdbaarheid” van de koers die Oosterhout gevaren heeft met de Hulp bij het Huishouden. Hoewel onze aanpak inmiddels door de rechtbank beoordeeld is als passend binnen de huidige wet- en regelgeving, is het nog de vraag of die uitspraak ook door de Centrale Raad voor Beroep wordt bekrachtigd. En zelfs als dat gebeurt, bestaat de kans dat de staatssecretaris de wetgeving op dit punt zal aanpassen.

Om die reden blijft het zaak de reserve sociaal domein op een adequaat niveau te houden en de komende jaren vol in te zetten op de omslag van “transitie” naar “transformatie”.

De kaders voor de begroting 2017

In de Perspectiefnota 2017 schetsen wij ook de kaders voor de begroting 2017. Hierin is sprake van een aantal beleidsintensiveringen die, naast autonome ontwikkelingen en de structurele doorwerking uit de jaarrekening 2015, een extra beslag leggen op de financiële ruimte. Dit betekent dat wij een Perspectiefnota presenteren met een tekort van ruim € 900.000 in 2017 en vanaf 2018 en verder een tekort van € 1,0 miljoen. Het is de opgave van het college om toch binnen een sluitende begroting invulling te geven aan deze ambities. Dit vraagt ofwel om het vinden van aanvullende ombuigingen, ofwel het inwisselen van oud beleid voor nieuw.

Oosterhout na deze bestuursperiode: de blik op de langere termijn

Zoals hierboven al aangegeven, willen wij echter ook verder kijken dan deze bestuursperiode. In onze inleiding bij de begroting 2016 hebben wij gemeld het van belang te vinden dat Oosterhout – gemeentebestuur en maatschappelijke partners – gaat nadenken over de toekomst op de langere termijn. Een dergelijke koers biedt immers houvast voor het handelen van vandaag en morgen. De stelling: “Als je niet weet welke kant je opgaat, is iedere stap een stap in de goede richting”, lijkt aardig, maar doet geen recht aan het belang van een stevige en gedragen strategische koers.

Een helder toekomstbeeld is een welkom hulpmiddel bij het maken van dagelijkse keuzes. Het biedt bovendien mogelijkheden om proactief te opereren: zelf kansen creëren en ontwikkelingen uitlokken in plaats van reageren op hetgeen ons overkomt. Het versterkt bovendien de positie van de gemeente in de richting van onze maatschappelijke partners, niet alleen in Oosterhout, maar zeker ook daarbuiten. Zo'n toekomstbeeld biedt daarnaast een uitgelezen mogelijkheid om integraal – over alle beleidsterreinen heen – te kijken naar de ontwikkeling van de gemeente. En ten slotte is het een richtsnoer voor de (door)ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie: hoe kunnen directie, management en medewerkers op een verstandige manier voorsorteren op toekomstige ontwikkelingen.

Waarom nu?

Maar wat is de aanleiding om er juist nu in Oosterhout mee te beginnen? Dat zijn er een aantal:

- Oosterhout kent een aantal richtinggevende strategische documenten. De belangrijkste daarvan zijn de Stadsvisie (uit 2000) en de visie op Oosterhout Familiestad (2006). Beide hebben een t.h.t.-datum van respectievelijk 2015 en 2020. Nu is dat niet het allerbelangrijkste; de meeste yoghurt is een maand over de houdbaarheidsdatum ook nog wel te eten. Belangrijker is dat beide documenten inmiddels (grotendeels) zijn achterhaald door tal van andere ontwikkelingen. Een paar voorbeelden daarvan zijn:
 - o Ontwikkelingen in en rondom de regio (Veerkrachtig Bestuur, uitwerking van de gemeentelijke visie op regionale samenwerking);
 - o Grotere en nieuwe verantwoordelijkheden voor de lokale overheid, en daarmee dus ook vergrote mogelijkheden tot integrale sturing. Gemeenten zullen steeds vaker “slimme” cross-overs gaan maken tussen het fysieke domein enerzijds en het sociaal-culturele domein anderzijds. Een mogelijke verruiming van het lokale belastinggebied vergroot de (financiële) bewegingsruimte van het gemeentebestuur.
 - o De verander(en)de relatie tussen “de gemeente” aan de ene kant en burgers, ondernemers en instellingen aan de andere kant (zie ook Verbindend Bestuur).
 - o De positie van middelgrote gemeenten, onder andere als gevolg van demografische ontwikkelingen en de trek “naar de grote stad”. Zie het rapport van Brabant Kennis over Midsized Brabant, waarin de zeven middelgrote Brabantse gemeenten nadrukkelijk worden opgeroepen scherpere keuzes te maken. Een eerste voorbeeld daarvan is de problematiek van de binnensteden/kernwinkergebieden, die in alle Brabantse middelgrote gemeenten momenteel hoog op de bestuurlijke agenda staat.
- Vanuit de samenleving komt ook de wens om na te denken over de toekomst van Oosterhout. Zo is er bijvoorbeeld het initiatief vanuit de gezamenlijke Rotary's. En ondernemers, andere belanghebbenden en gemeente hebben zich gevonden in een nieuwe binnenstadcampagne, waardoor duidelijk wordt dat ook rondom positionering en imago van Oosterhout het nodige in beweging is.

- Oosterhout heeft behoefte aan een nieuw “verdienmodel”. Na de voltooiing van De Contreie en Everdenberg-Oost zijn er geen (grote) inkomsten uit grondverkopen meer te verwachten. Inkomsten waarmee tot in het recente verleden altijd investeringen in voorzieningen (De Bussel, De Warande, sportaccommodaties) zijn gefinancierd.
- Ten slotte: in het coalitieakkoord wordt melding gemaakt van de noodzaak om in deze bestuursperiode te komen tot een nieuwe Structuurvisie. Daarnaast speelt de wettelijke verplichting om in het kader van de nieuwe Omgevingswet uiterlijk in 2019 te komen tot een Omgevingsvisie (die zich overigens richt op de fysieke leefomgeving). Beide voornemens – die onderling qua inhoud niet erg van elkaar verschillen – zouden een plek kunnen krijgen in het proces van concernbrede visievorming.

Visie of scenario's

Tot op heden heeft de gemeente Oosterhout, als het om de lange-termijnontwikkeling gaat, altijd gewerkt met visies: een “stip aan de horizon”, een beschrijving van hoe Oosterhout er idealiter over een bepaalde periode zou moeten uitzien. Aangezien externe ontwikkelingen zich steeds sneller aandienen en bovendien steeds minder voorspelbaar worden, is echter de vraag of zo'n visie nog wel het juiste instrument is om de koers voor de toekomst te bepalen. Om die reden kiezen steeds meer organisaties, binnen en buiten de overheid, ervoor te gaan werken met scenario's. Een dergelijke aanpak heeft als groot voordeel dat het flexibel is en dat het gemeentebestuur in staat wordt gesteld, bijvoorbeeld aan de start van een nieuwe bestuursperiode, de strategie te herijken.

Voordat we aan de slag gaan met scenario's, is het echter wel van belang een startpunt te definiëren. Als het ware een foto te maken van hoe Oosterhout er op dit moment uitziet: wat zijn de (kern)kwaliteiten en –waarden van onze gemeente en hoe worden die gewogen door gemeentebestuur, maatschappelijke partners, inwoners en externe partijen?

Proces

Het uit te rollen proces en de daaruit voortvloeiende kosten zullen nauwkeurig in kaart worden gebracht in een plan van aanpak/projectplan. Daarin zal uiteraard ook worden aangegeven op welke wijze vorm en inhoud wordt gegeven aan burgerparticipatie. Ook zal er aandacht zijn voor de rol en positie van de gemeenteraad. De planning voorziet erin dat eind 2016/begin 2017 de eerste fase wordt afgerond (bepalen DNA van de stad); de op basis hiervan uitgewerkte scenario's maken vorm en inhoud eind 2017 de basis voor het op stellen strategisch overdrachtsdocument voor de bestuursperiode 2018-2022.

2. Financiële hoofdlijnen

In dit hoofdstuk worden de geschetste ontwikkelingen vanuit de jaarrekening 2015, de 1e concernrapportage 2016 en de perspectiefnota 2017-2020 bij de programma's en de paragrafen bijeengebracht. Tevens worden hier het totaaloverzicht naar aanleiding van het nieuw beleid en de dekkingsmaatregelen en de ontwikkelingen in de financiële positie in beeld gebracht.

Bedragen * 1.000

Exploitatie	Investeringen	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo begroting 2016		421	86	86	86
Ontwikkelingen uitgangspositie		51	51	51	51
Uitgangspunten begroting 2017		-661	-661	-661	-661
Beleidsvoornemens	-4.560	-725	-500	-500	-435
Nieuw meerjarenbeeld	-4.560	-914	-1.024	-1.024	-959

Voor een onderbouwing van het bovenstaande verwijzen we u naar respectievelijk de hoofdstuk 3, 4 en 5 van deze perspectiefnota.

Dit betekent dat in 2017 een tekort ontstaat van ruim € 900.000 en vanaf 2018 en verder een tekort van ca. € 1,0 miljoen. Gelet op het feit dat het uitgangspunt is om een sluitende meerjarenbegroting te presenteren is het dus onvermijdelijk dat er richting de uitwerking van de begroting 2017 keuzes gemaakt moeten worden in de beleidsvoornemens, dan wel dat er nieuwe aanzienlijke ombuigingen gezocht moeten worden. Het gaat hier om een niet geringe opgave.

Van perspectiefnota naar begroting

In deze perspectiefnota worden de kaders geschetst voor de komende vier jaar. Het college is nu aan zet om deze kaders te realiseren richting de begroting 2017 en de meerjarenbegroting 2018-2020.

Ook zal er nog kritisch gekeken moeten worden naar de verschillende geplande investeringen die ten laste komen van de reserves.

De periode tot aan de begroting gebruikt het college om antwoorden te krijgen op onder andere de volgende vragen, zodat we de geschetste kaders nader kunnen invullen:

- Welke gevolgen heeft de meicirculaire?
- Zijn de genoemde investeringen, hun bedragen en de termijn nog realistisch?
- Welke keuzes kunnen er gemaakt worden binnen de beleidsvoornemens?
- Welke ombuigingen zijn er te formuleren?

3. Huidige financiële positie

Deze paragraaf bevat de financiële ontwikkelingen sinds de raad in november 2015 de begroting 2016 heeft vastgesteld. De begroting 2016 is dan ook het uitgangspunt voor het nieuw op te stellen financiële kader. Vervolgens dienen de ramingen geactualiseerd op basis van:

- Decemercirculaire 2015;
- Uitgangspunten begroting 2017-2020;
- Actualiseringen begroting 2017-2020;
- Nieuw beleid perspectiefnota 2017.

De begroting 2016 is zoals gezegd het uitgangspunt en sluit in meerjarenperspectief met de volgende saldi:

Exploitatie	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	165.337	163.030	151.700	151.700
Baten	163.871	162.016	151.250	151.250
Saldo baten & lasten	1.466	1.014	450	450
Toevoeging aan reserves	2.764	3.001	3.178	3.178
Onttrekking aan reserves	4.652	4.101	3.718	3.718
Geraamd resultaat	421	86	86	86
	voordeel	voordeel	voordeel	voordeel

Dit betekent dat de exploitatie in het jaar 2017 momenteel een overschot kent van ruim € 4 ton en er meerjarig een beperkt overschot van bijna € 1 ton bestaat. Wanneer de ramingen worden geactualiseerd op bovenstaande punten, dan ontstaat het volgende beeld:

Exploitatie	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo begroting 2016	421	86	86	86
Decemercirculaire	-3	-3	-3	-3
Structurele doorwerking jaarrekening 2015 / 1 ^e corap 2016	54	54	54	54
Actualiseringen begroting 2017-2020	pm	pm	pm	pm
Nieuw meerjarenbeeld	472	137	137	137

Toelichting:

Decemercirculaire

Gemeenten ontvangen op drie tijdstippen in het jaar informatie over de gemeentefonds-uitkeringen. In mei gebeurt dit o.b.v. de Voorjaarsnota, in september o.b.v. de Miljoenennota en in december op basis van de Najaarsnota. De decemercirculaire heeft doorgaans een beperkte strekking, hetgeen ook voor de decemercirculaire 2015 geldt.

Structurele doorwerking jaarrekening 2015 / 1^e corap 2016

In de jaarrekening 2015 en de 1e corap 2016 zitten een aantal voor- en nadelen welke een structureel karakter kennen. Wanneer deze posten verwerkt worden in de perspectiefnota 2017 hebben ze een voordelig effect van totaal € 54.000. Deze posten betreffen:

- Stelpost ombuigingen: Deze kan vrijvallen en levert € 132.000 voordeel op;
- Stelpost VPB: Deze kan vrijvallen en levert € 40.000. De VPB-last zal worden genomen en verantwoord op de producten waar het betrekking op heeft. Voor de

gemeente is dit voornamelijk de GREX en Equalit. Beiden zijn gesloten systemen, dus hoeft er geen geld vanuit de algemeen middelen hiervoor te worden geraamd.

- Documenten burgerzaken: € 121.000 minder inkomsten;
- Sportparken / sporthallen: € 42.000 nadelig;
- Individuele inkomstenstoeslag: € 50.000 hogere lasten;
- Salariskosten raadsleden (i.h.k.v. werkkostenregeling): € 45.000 voordelig;
- Pensioenen (oud) wethouders: € 50.000 nadelig;
- Systeembeheer: € 100.000 lagere kosten.

Voor een toelichting op de bovenstaande posten verwijzen wij u naar de jaarrekening 2015 en de 1e corap 2016.

Actualisering

De cijfers in deze nota zijn exclusief actualisering van het bestaand beleid. Actualisering zijn aanpassingen aan de begroting als gevolg van veranderingen in aantallen, waardoor het beroep op regelingen autonoom wijzigt, of contractueel c.q. wettelijk onvermijdelijke mutaties in lasten en/of baten. Momenteel is nog geen inschatting gemaakt van deze actualisering, maar hier zal in de uitwerking richting de begroting 2017 wel rekening mee moeten worden gehouden. Afhankelijk van de kosten die hiermee samenhangen zal het richting de begroting 2017 alsnog nodig zijn om aanvullende keuzes te maken in de ombuigingen en/of het gewenste nieuw beleid.

4. Uitgangspunten begroting 2017-2020

De uitgangspunten voor het opstellen van de begroting 2017 en verder worden in deze paragraaf uiteengezet. In het coalitieakkoord zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd. De (financieel) belangrijkste vier punten hieruit zijn:

1. De begroting 2017 kent een sluitend meerjarenperspectief. Tussentijdse beperkte tekorten zijn aanvaardbaar, mits en voor zover deze kunnen worden gedekt uit de reserves;
2. Er is de komende vier jaar ruimte voor nieuwe initiatieven, mits dit budgetneutraal gebeurt (oud voor nieuw);
3. Het structurele investeringsniveau is in principe gemaximaliseerd op € 4,3 miljoen (betreft de terreinen: openbare ruimte, sport, automatisering, accommodatiebeheer en incidenteel).
4. Aan doelen waarvoor de gemeente een doeluitkering ontvangt, wordt in beginsel niet meer uitgegeven dan het bedrag dat wordt ontvangen.

Naast bovengenoemde punten hanteert het college de volgende uitgangspunten voor het opstellen van de programmabegroting 2017-2020:

5. De meerjarenbegroting wordt opgesteld in constante prijzen. Dat wil zeggen dat de kosten- en opbrengsten de begroting voor de volgende jaren constant wordt gehouden en er dus geen rekening wordt gehouden met toekomstige inflatie. Dit geldt ook voor de baten uit de algemene uitkering en de belastingen. De inflatie wordt vertaald in een tweetal stelposten (loonontwikkeling en materiele prijsontwikkeling).
6. Loonontwikkeling. De salarislaster worden geraamd op basis van de toegestane formatie. De huidige CAO heeft een looptijd tot en met mei 2017. De salarislaster worden in deze CAO per 1 januari 2017 opgehoogd met 0,4%. Hiermee is een bedrag van bijna € 100.000 gemoeid. Wat de CAO vanaf mei 2017 gaat doen is nu nog onbekend. Voorgesteld wordt om voor de nieuwe CAO een bedrag van € 240.000 mee te nemen als stelpost. Tezamen komt dit neer op € 340.000. Deze stelpost zal overigens alleen worden toegevoegd aan het PBS indien er daadwerkelijk een nieuwe CAO ligt.
7. Materiële prijsontwikkeling. De materiële prijsontwikkeling is gebaseerd op de korte termijnraming van het CPB van maart 2016. Deze index (Prijs overheidsconsumptie

netto materieel) is voor 2017 op 1,20% geraamd. Met deze prijsontwikkeling is een bedrag gemoeid van € 230.000. In de begroting 2016 is momenteel (na toekenning vanuit 1^e corap) nog een stelpost aanwezig van € 246.000. We kiezen er daarom voor momenteel nog geen extra stelpost op te nemen.

8. Indexering subsidies. Bij het bepalen van het index voor subsidies vindt een weging plaats van waarbij de loonsverhoging (loonvoet sector overheid) voor 70% meetelt en de materiële lastenstijging voor 30%. Voor 2017 komt dit neer op: $0,7 * 2,20\% + 0,3 * 1,20\% = 1,9\%$. Hiermee hangt een kostenbeslag samen van zo'n € 145.000. Er vindt achteraf geen verrekening plaats van werkelijke materiële – of loonkosten.
9. Renteomslag. Reeds enkele jaren wordt binnen de gemeente Oosterhout een renteomslag gehanteerd van 4,5%. Vanwege de aanhoudende lage rente wordt voorgesteld om het interne rentepercentage te verlagen naar 4,0%. Aangezien dit een interne verrekenrente betreft, zal het wijzigen van deze rekenrente geen financiële ruimte opleveren, in tegendeel. Aangezien er ook minder rente wordt toegerekend aan de gesloten systemen (afvalstoffenheffing, rioolheffing en parkeren), zal dit voor de exploitatie zelfs een nadeel opleveren. Dit nadeel omhelst in het eerste jaar zo'n € 286.000.

Notitie rente

In 2017 staan een groot aantal veranderingen in het BBV op stapel. Eén van deze veranderingen ligt vast in de Notitie Rente van de commissie BBV. Hierin is beschreven dat de gemeente geen rentelasten meer over het eigen vermogen mag toeschrijven aan producten. De rente die wordt toegeschreven mag maximaal een gewogen samenstel zijn van de externe rentelasten over de lang en kort aangetrokken financieringsmiddelen.

Deze notitie is nu nog onderwerp van discussie, maar als deze, in deze vorm, wordt aangenomen betekent dit dat de gemeente nog minder rente mag toerekenen aan de verschillende producten. Dit levert een aanvullend rentenadeel op, omdat er in die gevallen nog minder rente naar de gesloten systemen (afvalstoffenheffing, rioolheffing en parkeren) mag worden toegeschreven. De exacte consequenties hiervan zullen richting de begroting 2017 nader worden uitgewerkt. Dit betekent echter wel dat hier een aanvullend nadeel voor de exploitatie te verwachten is bovenop het hier gepresenteerde nadeel.

10. Belastingen en overige inkomsten. In het coalitieakkoord is opgenomen de OZB jaarlijks met **maximaal** het inflatiepercentage te laten stijgen. Volgens de korte termijnraming van het CPB van maart 2016 bedraagt de inflatie voor 2017 1,00%. Dit komt neer op een extra OZB-opbrengst van zo'n € 110.000.
11. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geldt een kostprijsdekkende heffing.

Omschrijving	Uitgangspunt 2017 (in %)	Uitgangspunt 2017 e.v. (in €)
Loonontwikkeling	*2,20%	€ 340.000
Materiële prijsontwikkeling	**1,20%	-
Subsidies	1,90%	€ 145.000
Renteomslag	4,0%	€ 286.000
Onroerend Zaakbelasting (opbrengst)	1,0%	-/- € 110.000
TOTAAL		€ 661.000

* Dit betreft de loonvoet sector overheid

** Betreft de prijs overheidsoncumptie netto materieel (IMOC)

5. Voortgang coalitieakkoord

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuwe beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen voor de lopende meerjarenbegroting. Het is niet voor alle onderkende ambities noodzakelijk om extra middelen vrij te maken. Een deel hiervan kunnen naar verwachting binnen de bestaande middelen en beschikbare uren in de begroting uitgevoerd worden (uiteraard wel afhankelijk van nog te maken keuzes). Voor een ander deel treedt de gemeente voornamelijk faciliterend op, waardoor we afhankelijk zijn van het initiatief van anderen.

De voortgang op de kerndossiers en de beleidsvoornemens is integraal opgenomen in respectievelijk bijlage 1 en bijlage 2 bij deze nota.

In dit hoofdstuk is per programma een overzicht van de punten opgenomen welke een extra beslag op de (financiële) middelen van de gemeente betekenen. Tevens is per programma een korte toelichting opgenomen van de kernpuntendossiers. Deze punten zijn verdeeld in drie categorieën:

- A. Kernpuntendossiers;
- B. Beleidsvoornemens;
- C. Overige ontwikkelingen.

5.1. Programma 1 – Verbindend bestuur

Wat willen we bereiken?

Relatie burger & bestuur
Wij willen de vorming en uitvoering van gemeentelijk beleid zoveel als mogelijk in samenspraak met burgers, ondernemers, organisaties en verenigingen vormgeven. Daarbij willen wij optimaal gebruik maken van de kennis en kunde die in de Oosterhoutse samenleving aanwezig is. Ook willen we ruim baan bieden voor initiatieven vanuit de samenleving. Het doel: vergroting van draagvlak voor (uitvoering van) gemeentelijk beleid en meer ruimte voor nieuwe plannen en ideeën.
Regionale samenwerking
Door bepaalde gemeentelijke taken in gezamenlijkheid op te pakken, kunnen deze taken efficiënter en/of effectiever worden uitgevoerd. Daarnaast is regionale samenwerking een middel om het belang van Oosterhout bij andere overheden beter over het voetlicht te krijgen.
Dienstverlening
Procesoptimalisatie om effectiviteit en efficiency van de organisatie te verbeteren <ul style="list-style-type: none">• Individuele klantprocessen optimaliseren• Digitaal en zaakgericht werken• Gegevensmanagement
Gemeentelijke diensten en producten op excellente manier aan burgers, bedrijven en instellingen aanbieden.

Hoe gaan we dat meten?

Met ingang van de begrotingscyclus 2017 wordt een landelijke set met indicatoren ingevoerd welke de gemeenten dienen op te nemen in hun P&C-cyclus en digitaal ontsluiten via de website www.waarsstaatjegemeente.nl. Deze lijst bestaat uit een basisset met verplichte indicatoren en een facultatieve set. Niet alle input voor deze indicatoren is afkomstig van de gemeente zelf, maar deze zullen via derde partijen op dezelfde website worden ontsloten zodat de gemeente hier gebruik van kan maken. Voor dit programma betreft het de volgende indicatoren:

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
Bestuur en ondersteuning	Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	%	Eigen gegevens
Bestuur en ondersteuning	Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening	Score 1 – 10	Eigen gegevens

Wat gaan we ervoor doen?

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuw beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen. Onderstaand is alleen een overzicht opgenomen van die ontwikkelingen waarvoor het nodig is om extra middelen vrij te maken bovenop de bestaande middelen in de huidige meerjarenbegroting. De voortgang van de overige punten kunt u lezen in de bijlage bij deze perspectiefnota.

Binnen dit programma zijn geen beleidsintensiveringen benodigd die een financieel effect hebben in 2017.

5.2. Programma 2 – Sociaal domein

Wat willen we bereiken?

Maatschappelijke zorg

Oosterhouters kunnen zo lang mogelijk meedoen aan de samenleving door hun eigen mentale, sociale en lichamelijke kracht optimaal te benutten.

Dit willen wij bereiken door naast een breed aanbod van maatschappelijke voorzieningen wijkgericht samenwerken te regisseren. Hiermee wordt bedoeld dat de burger in zijn directe omgeving wordt gestimuleerd om eerst zelf een oplossing te vinden voor de problemen en beperkingen die hij ondervindt in het dagelijks leven. De gemeente Oosterhout regisseert het wijkgericht samenwerken om de mentale, sociale en lichamelijke kracht van mensen en hun sociale netwerk te stimuleren. Bij maatschappelijke zorg wordt het fundament gevormd door drie pijlers:

1. Het bevorderen van een **sterke samenleving**
2. Vergroten van de **maatschappelijke vaardigheden**
3. Het bieden van **zorg en ondersteuning**.

Binnen de maatschappelijke zorg wordt met volksgezondheidsbeleid tevens een gezonde leefstijl van de inwoners van Oosterhout bevorderd.

Sociaal beleid

Bevorderen dat inwoners van Oosterhout in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien, door het (terug)leiden van uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt. Het financieel en materieel ondersteunen van burgers die niet volledig in hun levensonderhoud kunnen voorzien of niet voldoende maatschappelijk kunnen participeren.

Jeugdzorg

We willen dat alle kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen, die actief deelnemen aan het maatschappelijke leven. We willen als gemeente een gunstig opgroeklimaat voor jeugdigen bevorderen door het versterken van eigen kracht van ouders, opvoeders en jeugdigen en hun sociale netwerk. Het vergroten van kansen en het voorkomen van uitval zijn daarbij leidend. Wanneer jeugdhulp noodzakelijk is stellen wij daartoe de benodigde kennis beschikbaar. Hulpverlening is erop gericht toe te werken naar eigen kracht: interventies zijn zo kort als mogelijk.

Veiligheid

Het handhaven van de openbare orde en het borgen van de veiligheid in de stad.

Veiligheid –en de beleving daarvan- is een essentiële basisvoorwaarde voor het functioneren van stad en samenleving.

Het leveren van een bijdrage aan een goed geordende, veilige, rustige en aantrekkelijke openbare ruimte mede door het oppakken van een coördinerende en regisserende rol. Hierbij wordt inzet op preventie voortgezet en zal daar waar nodig actief en repressief opgetreden worden

Hoe gaan we dat meten?

Met ingang van de begrotingscyclus 2017 wordt een landelijke set met indicatoren ingevoerd welke de gemeenten dienen op te nemen in hun P&C-cyclus en digitaal ontsluiten via de website waarstaatjegemeente.nl. Deze lijst bestaat uit een basisset met verplichte indicatoren en een facultatieve set. Niet alle input voor deze indicatoren is afkomstig van de gemeente zelf, maar deze zullen via derde partijen op dezelfde website worden ontsloten zodat de gemeente hier gebruik van kan maken. Voor dit programma betreft het de volgende indicatoren:

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.	LISA
Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 -21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in tel
Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezinnen	%	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in tel
Sociaal domein	Melding kindermishandeling	%	n.t.b.
Sociaal domein	Netto participatiegraad	% tussen 15 en 67 jaar dat een baan heeft	CBS
Sociaal domein	Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in tel
Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 24 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in tel
Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
Sociaal domein	Personen met lopend re-integratietraject	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp	%	CBS
Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming	%	CBS
Sociaal domein	Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	%	CBS
Sociaal domein	Cliënten met maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD
Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 inwoners	Bureau Halt
Veiligheid	Harde kern jongeren	Aantal per 1.000 inwoners	KLPD
Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
Veiligheid	Aandeel dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt	%	Eigen gegevens
Veiligheid	Mate van overlast van buurtbewoners	% dat in enige mate te maken heeft met overlast (Heel veel, veel, soms)	Eigen gegevens

Wat gaan we ervoor doen?

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuw beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen. Onderstaand is alleen een overzicht opgenomen van die ontwikkelingen waarvoor het nodig is om extra middelen vrij te maken bovenop de bestaande middelen in de huidige meerjarenbegroting. De voortgang van de overige punten kunt u lezen in de bijlage bij deze perspectiefnota.

A. Kernpuntendossiers

Transitie Jeugdzorg

Het beleidskader voor de jeugdzorg is voor de jaren 2015 – 2018 vastgelegd. 2015 was een echt transitiejaar. Tijdens het schrijven van deze perspectiefnota was de afronding van het boekjaar 2015 in volle gang. Hierbij lopen we tegen de volgende issues aan:

- Rechtmatigheidscontrole blijft onderwerp van discussie, verschillende protocollen zijn besproken. Voor zorgaanbieders bleek het een onmogelijke opgave om aan al deze verschillende gemeentelijke protocollen te voldoen. Welke protocol uiteindelijk gehanteerd gaat worden is nu nog niet duidelijk.
- Het backoffice proces jeugd werkt nog steeds niet optimaal, regie op dit proces vanuit Breda lijkt te ontbreken. Het proces bevat verschillende proces stappen uitgevoerd door verschillende organisaties dit vraagt om een strakke sturing en communicatie en deze ontbreekt. Vanuit verschillende lagen wordt druk uitgevoerd op Breda, ambtelijk en bestuurlijk.
- Verschillende projecten op het gebied van preventie en toegang worden verder uitgewerkt. Concrete doelstellingen worden beschreven. Diverse projectplannen worden opgesteld.
- Zowel lokaal als regionaal wordt doorgepraat over de afstemming tussen jeugdhulp en onderwijssteuning. Regionaal wordt dit opgepakt vanuit het overleg passend onderwijs. Lokaal wordt samen met de onderwijsbesturen afgestemd wat lokaal kan worden ingericht om te voorkomen dat er duurdere (niet vrij toegankelijke) zorg wordt ingezet.

De jaren 2016 en 2017 zijn nodig om tot een (begin) van transformatie te komen.

Vraagstukken die in 2017 centraal blijven:

- De systeemwereld blijft ons vragen om een kritische blik, maken wij het er echt efficiënter en goedkoper op?
- Samenwerkingsvraagstukken blijven, want op welke schaalniveau bereiken wij de gewenste resultaten?

Echter, betere zorg voor minder geld leveren, is een intensief en meerjarig proces. Daartoe is bij de saldobestemming 2015 voorgesteld om een bestemmingsreserve te vormen voor jeugd met hierin € 500.000 om dit proces in gang te zetten.

Transitie AWBZ

De hervorming van de langdurige zorg leidt tot een verscherping van de toelatingscriteria voor de intramurale zorg (de zorg die in instellingen plaatsvindt). Dit betekent dat een grotere groep ouderen die verminderd zelfredzaam is, langer thuis moet wonen. De druk op vrijwilligers en mantelzorgers wordt hierdoor groter. Overbelasting en uitval van mantelzorgers en vrijwilligers dienen voorkomen te worden. Door de hervorming zien we dat naast ouderen ook de groep kwetsbaren met psychische/psychiatrische problematiek langer thuis woont en/of eerder terugkeert in de wijk na hun professionele ondersteuning. Deze ontwikkelingen vragen onder andere om innovatie van voorzieningen en diensten.

Innovatieve projecten dienen bij te dragen aan de doelstellingen zoals die zijn geformuleerd voor de transformatie van het sociaal domein. Door meer gebruik te maken van innovatie kan de professionele ondersteuning kortdurender zijn, of – anders gezegd – is er een sneller herstel van de zelfredzaamheid mogelijk.

Het implementatiejaar van de transitie AWBZ-Wmo is achter de rug. Dit implementatiejaar heeft vooral in het teken gestaan van het op de rails krijgen van de Wmo 2015. Het jaar 2016, maar ook 2017, zal in het teken staan van de verdere doorontwikkeling.

Rondom hulp bij het huishouden lopen nog steeds een groot aantal juridische procedures. De Rechtbank Zeeland-West-Brabant heeft inmiddels in de eerste zaken uitspraak gedaan.

Hierbij heeft de Rechtbank geoordeeld dat de beleidskeuzes die Oosterhout heeft gemaakt, passen binnen de kaders van de Wmo 2015. Tegen deze uitspraak is hoger beroep ingesteld

bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB). De verwachting is dat de CRvB dit nog voor de zomer 2016 zal behandelen.

De gemeenteraad heeft besloten om het huidige beleidskader maatschappelijke ondersteuning en het addendum Wmo te verlengen. Tevens heeft de gemeenteraad hierbij enkele wijzigingen in de verordening vastgesteld. Het jaar 2016 zal gebruikt worden om een nieuw beleidskader voor de komende jaren op te stellen. Dit beleidskader zal geen strak keurslijf moeten zijn maar dient gericht te zijn op flexibiliteit en innovatie. Uitgangspunt is dat hierover in december 2016 besluitvorming kan plaatsvinden. In 2017 zal het in 2016 vast te stellen beleidskader verder uitgewerkt en geïmplementeerd worden.

Sociale wijkteams

De onzekerheden binnen de Wmo en de jeugdzorg hebben ook hun vertaling gekregen in de werkwijze van de sociale wijkteams. Zij hadden niet alleen te kampen met aanloopproblemen die bij een nieuwe organisatie horen, maar worden ook geconfronteerd met de effecten van de onduidelijkheden rondom de veranderingen binnen de zorg. De sociale wijkteams hebben zo hun handen vol aan het helpen van burgers – soms rondom zaken die niet eens tot de directe verantwoordelijkheid van gemeenten horen, zoals het persoonsgebonden budget – dat zij onvoldoende toekomen aan de echte transformatieslag. Duidelijk is dat in 2016 verder gewerkt zal moeten worden aan bedrijfsvoering: die is nu niet goed op orde. Inmiddels is door het bestuur van het SWT een kwaliteitsmedewerker ingezet.

Ook het lean-traject bij het SWT is gestart: dit wordt in het SWT positief ontvangen. De eerste indruk is dat een aantal processen slimmer kan worden ingericht of op elkaar afgestemd. Hoe en in welke vorm wij verder willen met het sociaal wijkteam zal in 2016 en 2017 centraal staan en verder besproken moeten worden. Hier kunnen wij leren van andere voorbeelden in het land.

Invoering participatiewet

Na de implementatie van de Participatiewet in 2015 zal 2016 in het teken staan van de verdere ontwikkeling van het beleid. Het gaat dan met name over een verdere verfijning van de keuzes voor de mate waarin ondersteuning gegeven wordt aan de verschillende doelgroepen en welke prioriteiten hierbij worden gelegd. Een onderdeel dat hierbij verder vorm moet krijgen is de participatievoorziening beschut werk.

De toekomstige positie van WAVA en WerkLink zal in 2016 een belangrijk onderwerp zijn waarin richting bepaald moet worden. Belangrijk vraagpunt is op welke efficiënte en effectieve wijze vormgegeven kan worden aan (arbeids)participatie van personen met een arbeidsbeperking en andere personen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt. Deze keuzes zullen vervolgens in 2017 uitgewerkt en geïmplementeerd worden.

Verder heeft het Rijk aangegeven dat op enkele onderdelen aanpassingen aangebracht zullen worden in de Participatiewet. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe deze wijzigingen er exact uit zullen zien en vanaf welk moment deze in werking zullen treden. Zodra hierover duidelijkheid is zullen deze wetswijzigingen geïmplementeerd moeten worden en zullen waar nodig verordeningen aangepast moeten worden.

De economische ontwikkeling heeft een grote invloed op het beroep dat wordt gedaan op de Participatiewet. Op dit moment lijkt de ontwikkeling van de werkgelegenheid positief te zijn. De laatste jaren hebben echter laten zien dat het moeilijk is om hierover goede voorspellingen te doen. Ook voor het jaar 2017 lijkt er sprake te zijn van een onzekere economische ontwikkeling. Met deze onzekerheid zal verder vormgegeven moeten worden aan de uitvoering van de Participatiewet.

Ook vanuit financieel oogpunt is er sprake van onzekerheid. Het Participatiebudget voor de uitvoering van de (oude) Wsw en de re-integratietaken zal verder dalen. Vanuit het Rijk zal het budget voor het aantal SW'ers de komende jaren lineair afnemen. In werkelijkheid zal de afname van het aantal SW'ers minder lineair verlopen. Daarnaast geldt voor het Inkomensbudget, waarvan de kosten van uitkeringsverstrekking de structurele loonkostensubsidie bekostigd moeten worden, dat in 2016 een nieuw verdeelmodel is

ingevoerd. Voor 2016 pakt dit positief uit voor de gemeente Oosterhout, maar mogelijk worden er weer aanpassingen aangebracht in dit verdeelmodel.

B. Beleidsvoornemens

Kazerne Den Hout: € 250.000

In het in 2015 door de gemeenteraden vastgestelde Dekkings- en Spreidingsplan brandweezorg 2015-2019 van de Veiligheidsregio Midden-en West-Brabant wordt het bestaansrecht van de huidige kazernes in de gemeente Oosterhout nog eens bevestigd. Vanwege de beperkte ruimte ter plaatse zal op basis van nader onderzoek besloten worden op welke locatie in Den Hout een nieuwe of grondige verbouwde kazerne gerealiseerd kan worden die aan de wettelijke eisen voldoet en ruimte biedt voor het stallen van de nieuwe tankautospuit. Voor de vernieuwing van de post Den Hout is, afhankelijk van de eventuele aankoop van grond en de realisatie van een nieuwe kazerne, een investeringsbedrag benodigd van circa € 500.000. In de begroting 2016 is voor verbouw een investeringsbedrag opgenomen van € 250.000 binnen de vrije reserve. Dit houdt in dat er aanvullend een bedrag van € 250.000 benodigd is.

Wat gaat dat kosten?

Financiële effecten 2017

(Bedragen * € 1.000)

Ambitie	Inves- tering eenmalig	2017	2018	2019	2020
Brandweerkazerne Den Hout	250	-	-	-	-
Subtotaal	250	0	0	0	0

5.3. Programma 3 – Werkgelegenheid & economie

Wat willen we bereiken?

Bedrijventerreinen
Behoud en versterking van de werkgelegenheid door het faciliteren van nieuwvestiging of uitbreiding van bedrijven en het bevorderen van een goed ondernemersklimaat.
Bruisende binnenstad
Versterken aantrekkelijkheid van het stadshart tot een bruisende, ondernemende binnenstad.
Toerisme & recreatie
Een goed toeristisch recreatief klimaat, waarbij de ligging van Oosterhout optimaal benut wordt.
Ondernemen
Behoud en versterking van de werkgelegenheid door het stimuleren van een duurzame economie, door het bevorderen van een goed ondernemersklimaat en door een goed relatiebeheer.

Hoe gaan we dat meten?

Met ingang van de begrotingscyclus 2017 wordt een landelijke set met indicatoren ingevoerd welke de gemeenten dienen op te nemen in hun P&C-cyclus en digitaal ontsluiten via de website www.waarsstaatjegemeente.nl. Deze lijst bestaat uit een basisset met verplichte indicatoren en een facultatieve set. Niet alle input voor deze indicatoren is afkomstig van de gemeente zelf, maar deze zullen via derde partijen op dezelfde website worden ontsloten zodat de gemeente hier gebruik van kan maken. Voor dit programma betreft het de volgende indicatoren:

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
Bestuur en ondersteuning	Waardering ondernemers algehele gemeentelijke dienstverlening	Score 1 – 10	Eigen gegevens
Economie	Functiemenging	%	LISA
Economie	Bruto gemeentelijk product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor gemeenten
Economie	Vestiging (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 t/m 64 jaar	LISA
Economie	Waardering vestigingsklimaat gemeente (score 1 – 10)	Score 1 – 10	Eigen gegevens
Economie	Waardering ondernemersklimaat gemeente (score 1 – 10)	Score 1 – 10	Eigen gegevens

Wat gaan we ervoor doen?

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuw beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen. Onderstaand is alleen een overzicht opgenomen van die ontwikkelingen waarvoor het nodig is om extra middelen vrij te maken bovenop de bestaande middelen in de huidige meerjarenbegroting. De voortgang van de overige punten kunt u lezen in de bijlage bij deze perspectiefnota.

A. Kernpuntendossiers

Ontwikkelingen binnenstad: € 110.000

Het programma Bruisende Binnenstad is een dynamisch programma dat ook in 2017 en verder doorloopt. De Stuurgroep zal voor 2017 een uitvoeringsprogramma opstellen, waarin afspraken worden gemaakt over welke zaken in 2017 opgepakt gaan worden. Eveneens zullen afspraken gemaakt worden over de inzet van de gemeente enerzijds en de partners uit de binnenstad anderzijds. In kader van de Perspectiefnota wordt voorgesteld om structureel een bedrag van € 110.000 beschikbaar te stellen voor een professionele centrummanagementorganisatie.

Dit bedrag vormt een aanvulling op de reeds begrote investeringen in een 'bruisende binnenstad', zoals aangegeven in onderstaande tabel:

Omschrijving	2016	2017	2018
Binnenstad (begroting 2016)	€ 243.000	€ 142.000	€ 100.000
Binnenstadsmanagement (saldobestemming 2015)	€ 55.000		
Ijsbaan (saldobestemming 2015)	€ 50.000		
Totaal	€ 348.000	€ 142.000	€ 100.000

Daarnaast zijn er nog de maatregelen getroffen voor het slimmer en goedkoper parkeren a €30.000 (eenmalig) en de daaraan verbonden teruggang van de jaarlijkse inkomsten binnen het parkeerfonds met gemiddeld € 174.000.

Agenda economie

De opmerkingen uit de opiniërende raadsbehandeling van februari 2016 worden in de concept Agenda Economie verwerkt, waarna deze ter review aan de stakeholders zal worden aangeboden. De planning is dat de Agenda Economie in de vergadering van juli 2016 ter vaststelling aan de raad zal worden aangeboden. Na vaststelling zal een kort en bondige uitvoeringsagenda worden opgesteld. Daarmee zit de agenda voor de economie vanaf de 2^e helft 2016 in de uitvoeringsfase en zal dit geen extra consequenties hebben voor 2017.

Wat gaat dat kosten?

Financiële effecten 2017

(Bedragen * € 1.000)

Ambitie	Investering eenmalig	2017	2018	2019	2020
Binnenstadsmanagement	-	110	110	110	110
Subtotaal	0	110	110	110	110

5.4. Programma 4 - De levendige gemeente

Wat willen we bereiken?

Onderwijs & jeugd
Alle jeugdigen van 0-25 jaar in Oosterhout helpen wij op weg naar maatschappelijke zelfstandigheid en een positieve deelname aan het maatschappelijk leven. Het accent ligt daarbij op het vergroten van kansen en het voorkomen van (school)uitval.
Cultuur & evenementen
Het bevorderen van een gevarieerd en hoogwaardig aanbod van cultuur en evenementen, het ondersteunen van kwetsbare vormen van kunst en cultuur en ijveren voor het behoud van het cultureel erfgoed in de stad (inclusief het beheer van collecties).
Sport
Het bevorderen van sportdeelname door inwoners van Oosterhout, zowel uit het oogpunt van volksgezondheid als vanuit sociaal perspectief (voorkomen maatschappelijk isolement, bevorderen integratie, tegengaan overlast).

Hoe gaan we dat meten?

Met ingang van de begrotingscyclus 2017 wordt een landelijke set met indicatoren ingevoerd welke de gemeenten dienen op te nemen in hun P&C-cyclus en digitaal ontsluiten via de website waarstaatjegemeente.nl. Deze lijst bestaat uit een basisset met verplichte indicatoren en een facultatieve set. Niet alle input voor deze indicatoren is afkomstig van de gemeente zelf, maar deze zullen via derde partijen op dezelfde website worden ontsloten zodat de gemeente hier gebruik van kan maken. Voor dit programma betreft het de volgende indicatoren:

Taakveld	Indicator	Eenheid	Beschikbaarheid
Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO
Sport, cultuur & recreatie	Niet sporters	%	RIVM
Sport, cultuur & recreatie	Actieve deelname verenigingsleven afgelopen 12 maanden	%	Eigen gegevens

Wat gaan we ervoor doen?

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuw beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen. Onderstaand is alleen een overzicht opgenomen van die ontwikkelingen waarvoor het nodig is om extra middelen vrij te maken bovenop de bestaande middelen in de huidige meerjarenbegroting. De voortgang van de overige punten kunt u lezen in de bijlage bij deze perspectiefnota.

A. Kernpuntendossiers

Mgr. Frenckencollege: € 230.000

Eind februari is het concept IHP 2016-2018 door het college vastgesteld. Eind maart heeft het Op Overeenstemming Gericht Overleg plaatsgevonden. Hierin is het concept IHP

unaniem akkoord bevonden door de verschillende schoolbesturen. Het definitieve IHP zal aan de gemeenteraad worden aangeboden voor de behandeling in de vergadering van 24 mei 2016. Na besluitvorming in 2016 is 2017 de periode van uitwerking van de separate dossiers uit het IHP. Met het Mgr. Frenckencollege is gesproken over een eigen bijdrage in de vernieuwingsplannen. Hiertoe zijn zij bereid. Om het scenario 2.b. financieel mogelijk te maken, is het echter van de kant van de gemeente ook nodig om het totale bedrag voor het IHP met € 230.000 op te hogen.

Openbare ruimte rondom Mgr. Frenckencollege: € 250.000

De grote aanpak van de huisvesting van het Mgr. Frenckencollege vraagt om een verbetering in de aansluiting van het schoolgebouw richting het Lukwelpark. De eerste financiële verkenningen gaan uit van een bedrag van tussen de € 600.000 en € 700.000. Hiervan vinden wij € 350.000 binnen de reguliere investeringsplanning voor de openbare ruimte. De overige € 250.000 komt uit de vrije reserve.

Ruimte voor cultuur

De opbrengst van de bijeenkomsten in het kader van de cultuurnota zijn geanalyseerd. De opbrengst is grofweg terug te brengen tot de volgende drie hoofdthema's:

- **Vrijheid** (loslaten en belemmeringen wegnemen)
- **Contact** (verbinden en samenwerken)
- **Ondersteuning** (faciliteren en stimuleren)

Er worden nog een 3-tal sessies georganiseerd om met name ook de raadsleden in gesprek te laten gaan met burgers rondom het thema cultuur. Onder begeleiding van een 'teamcoach' gaan de deelnemers met elkaar in gesprek over kunst en cultuur in de gemeente Oosterhout. Daarnaast wordt er ook nog extra aandacht besteed aan jongeren. JONG gaat in een apart traject input ophalen vanuit jongeren. Tot slot is ook nog aan het culturele veld gevraagd om beelden rondom cultuur in Oosterhout aan te leveren. Samen met de woorden en beelden uit de bijeenkomsten, de JONG projecten en de "raadssessies" zal dit een beeld geven van hoe Oosterhout aankijkt tegen cultuur in de gemeente Oosterhout. Dit vormt belangrijke input voor de uiteindelijke cultuurnota, waarin tevens antwoord zal worden gegeven op de vraag waarom cultuur belangrijk is voor een stad als Oosterhout en welke rol de gemeente hierin kan en wil spelen. De cultuurnota zal ter behandeling in de raad van juli worden aangeboden. Voor de uitvoering van de cultuurnota zijn geen aanvullende middelen benodigd.

B. Beleidsvoornemens

De Pannehoef: € 300.000

Het productiehuis de Pannehoef dient grondig verbouwd te worden. Enerzijds vanwege de einde looptijd van de technische levensduur van installaties, leidingen en sanitair, anderzijds om het gebouw een eigentijdse uitstraling te geven, waardoor het gebruik van het pand verder geoptimaliseerd kan worden. In overleg met het bestuur van de Pannehoef zijn drie verbouwingsvarianten ontworpen, ieder met een eigen investeringsbehoefte. De ruimten zijn sterk verouderd, tussenwanden zijn niet geluidswerend, de elektra en verwarmingsinstallaties zijn sterk verouderd en zeer energie onzuinig en het sanitair is dusdanig verouderd, dat het dringend aan vervanging toe is.

De kosten van de verschillende varianten lopen uiteen van € 470.000 tot € 1.120.000. Het college heeft in een eerder stadium een investeringsbedrag beschikbaar gesteld voor het upgraden van de Pannehoef. Van dit bedrag is op dit moment nog ca. € 250.000 beschikbaar. Voorgesteld wordt om aanvullend op het beschikbare bedrag een bedrag van € 300.000 te reserveren. Dit geeft in ieder geval (financiële) ruimte zodat de raad hierin nog een keuze kan maken.

Kleedaccommodaties sportverenigingen: € 350.000

De noodzaak bestaat om de bestaande kleedaccommodaties van diverse sportverenigingen niet alleen technisch, maar ook functioneel naar een adequaat niveau te brengen. Momenteel wordt nader onderzocht of hiervoor renovatie of nieuwbouw noodzakelijk is. Op basis hiervan kunnen binnen het beschikbare budget hiervoor verschillende scenario's worden bepaald.

Tijdswaarneming zwembad de Warande: € 90.000

Op dit moment wordt het 50 meter bassin van zwembad "De Warande" in Oosterhout gebruikt door zwemvereniging "OZ&PC De Warande" voor het organiseren van regionale zwemwedstrijden. Gezien ligging en faciliteiten leent de accommodatie zich bij uitstek voor het organiseren van grotere wedstrijden zoals provinciale en zelfs nationale zwemkampioenschappen. Door het ontbreken van elektronische tijdwaarneming, wat door de KNZB-reglementen bij dit soort wedstrijden als eis wordt gesteld, kunnen dergelijke wedstrijden momenteel niet plaats vinden in Oosterhout.

Voor de tot op heden georganiseerde wedstrijden staan de KNZB-wedstrijdreglementen handmatige tijdwaarnemingen toe. Hiertoe zijn tijdens de wedstrijden KNZB-officials aanwezig, die de tijden met de hand registreren via een stopwatch. Omdat er potentiële afwijkingen mogelijk zijn bij handmatige tijdwaarneming staan de KNZB-wedstrijdreglementen dit niet toe voor grotere wedstrijden (provinciale en nationale zwemkampioenschappen). De KNZB schrijft voor deze wedstrijden elektronische tijdwaarneming voor. Ook nationale records worden alleen erkend als de gezwommen tijden, elektronisch geregistreerd zijn. Met een dergelijk systeem kan het verzoek van de KNZB ingevuld worden en zullen er meer provinciale en nationale wedstrijden in zwembad De Warande plaats gaan vinden. Dit heeft positieve effecten op zowel OZ&PC De Warande (grotere toeloop topzwemmers), het zwembad De Warande (meer bezoekers/toeschouwers en verdere regionale/provinciale bekendheid), alsmede op de Gemeente Oosterhout. (daadwerkelijke invulling van de profilering sportgemeente – Oosterhout familiestad).

Wat gaat dat kosten?

Financiële effecten 2017

(Bedragen * € 1.000)

Ambitie	Investering eenmalig	2017	2018	2019	2020
IHP ophogen	230	-	-	-	-
Openbare ruimte rondom Mgr. Frenckencollege	250	-	-	-	-
Productiehuis de Pannenhoef	300	-	-	-	-
Kleedaccommodaties sportverenigingen	350	-	-	-	-
Elektronische tijdswaarneming Warande	90	-	-	-	-
Subtotaal	1.220	-	-	-	-

5.5. Programma 5 – Ruimte & ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Openbare ruimte
Schone, hele en veilige buurten waarin het aantrekkelijk is om te wonen, te werken en te recreëren. Bewoners willen veilig en rustig wonen in een goed verzorgde, groene omgeving. Bedrijven vragen om kwaliteit in winkelcentra en op bedrijfsterreinen. Het bereiken van deze doelstelling is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente, burgers en ondernemers.
Verkeer & mobiliteit
Het bereikbaar maken en houden van woningen, winkels en bedrijven (voor alle doelgroepen) op een zo efficiënt en veilig mogelijke wijze. Op deze manier de kwaliteiten van “Oosterhout Familiestad” als woon- en werkstad minimaal waarborgen en waar mogelijk verbeteren.
Natuur, milieu & afval
Het beschermen en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van het milieu en het langs deze weg leveren van een bijdrage aan een veilige en mensvriendelijke leefomgeving. In het belang van de volksgezondheid wordt een adequate inzameling en transport van rioolwater naar de rioolwaterzuivering nagestreefd.
Ruimtelijke ordening & wonen
Via een gevarieerd aanbod van woningen en het creëren van ruimte voor bedrijven de ambities van “Oosterhout Familiestad” ondersteunen. Op die manier wordt ervoor gezorgd dat Oosterhout een aantrekkelijke woon- en werkgemeente is en blijft voor alle categorieën inwoners.

Hoe gaan we dat meten?

Met ingang van de begrotingscyclus 2017 wordt een landelijke set met indicatoren ingevoerd welke de gemeenten dienen op te nemen in hun P&C-cyclus en digitaal ontsluiten via de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze lijst bestaat uit een basisset met verplichte indicatoren en een facultatieve set. Niet alle input voor deze indicatoren is afkomstig van de gemeente zelf, maar deze zullen via derde partijen op dezelfde website worden ontsloten zodat de gemeente hier gebruik van kan maken. Voor dit programma betreft het de volgende indicatoren:

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	VeiligheidNL
Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	VeiligheidNL
Verkeer en vervoer	Waardering bereikbaarheid bedrijfslocatie voor bevoorrading	Score 1 – 10	Eigen gegevens
Volksgezondheid en milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS
Volksgezondheid en milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS
Volksgezondheid en milieu	Waardering algehele persoonlijke gezondheid	Score 1 – 10	Eigen gegevens
Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	CBS

Wat gaan we ervoor doen?

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuw beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen. Onderstaand is alleen een overzicht opgenomen van die ontwikkelingen waarvoor het nodig is om extra middelen vrij te maken bovenop de bestaande middelen in de huidige meerjarenbegroting. De voortgang van de overige punten kunt u lezen in de bijlage bij deze perspectiefnota.

A. Kernpuntendossiers

Prio-buurt en Weststad

Het dagelijks onderhoud is gericht op het netjes, schoon en comfortabel houden van de voorzieningen. Daarin zullen met ingang van 2016 kruidenrijke vegetaties en bermen tweemaal per jaar worden gemaaid. Dat zal naast een aanzienlijke verbetering van de netheid op langere termijn ook een verbetering van de ecologische kwaliteiten opleveren. Graskanten langs beplanting zullen aan het onderhoud worden toegevoegd, waardoor de verrommeling die op dit moment begint op te treden kan worden gekeerd.

Het groot cyclisch onderhoud wordt in het kader van het Jaarprogramma Openbare Ruimte gepland en uitgevoerd. Hierbij zal met ingang van 2016 ruimte zijn voor het aanbrengen van verbeteringen, zoals aanpassingen van het wegprofiel, de aanleg van drempels en het realiseren van betere of extra parkeerplaatsen.

Voor het onderhoud van openbaar groen zal in 2016 een evaluatie worden gehouden waarbij wordt nagegaan of de huidige kwaliteitsniveau's en de daaraan gerelateerde onderhoudsinzet voorzien in de ambitie van een aantrekkelijke woon- en werkgemeente. Ook in 2017 zal de huidige plannings- en uitvoeringssystematiek van het Jaarprogramma worden voortgezet. In het programma zal opnieuw zoveel mogelijk het accent op de woonomgeving worden gelegd, maar er staan binnen enkele jaren forse onderhoudsinvesteringen op de hoofdwegenstructuur aan te komen.

Everdenberg Oost / N629

In december 2015 heeft de raad de grondexploitatie Everdenberg-Oost vastgesteld. De bedoeling is om op Everdenberg-Oost ruim 16 ha netto gemengd bedrijventerrein te ontwikkelen. De huidige planning is gericht op start uitgifte medio 2017.

In 2016 wordt gewerkt aan de voorbereidingen van het bestemmingsplan. Er is ambtelijk gestart met het voeren van gesprekken met de eigenaren van de gronden op het tracé van de ontsluitingsweg over uit voeren onderzoeken in het kader van de bestemmingsplanprocedure en de mogelijkheden van verwerving. Gemeente en ontwikkelaar werken aan een aan optimalisatie van het stedenbouwkundig plan.

Grootste punt van aandacht is het aantonen van nut en noodzaak. Wetgeving eist een stevige onderbouwing en regionale afspraken over programmering. In samenwerking tussen regio, provincie en betrokken ontwikkelaar wordt aan deze onderbouwing gewerkt.

Het bestemmingsplan Everdenberg-Oost kan dan na de zomer 2016 in procedure gaan.

Parallel aan het bestemmingsplan wordt gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst met een ontwikkelaar. Er worden verschillende vormen van samenwerking onderzocht. Voor de zomer 2016 wordt bestuurlijk een voorstel voor de samenwerking voorgelegd.

Het jaar 2017 zal in het teken staan van de voorbereiding en uitvoering bouwrijp maken van Everdenberg Oost en de start van de uitgifte van kavels. In 2017 zal tevens worden gestart met de reconstructie van de aansluiting van de N629 op de A27, inclusief een gedeeltelijke ombouw van het kruispunt van de N629 met de Provincialeweg Oosteind. Binnen de reserve infrastructurele voorzieningen zijn middelen voor de aanpak van de N629 gereserveerd.

Daarnaast wordt ook binnen de grondexploitatie Everdenberg Oost rekening gehouden met een bijdrage voor de aansluiting op de N629. Het is vooralsnog de verwachting dat de gereserveerde middelen voor de N629 afdoende zijn.

Het ontwerpbestemmingsplan dat reconstructie van de aansluiting van de N629 op de A27 mogelijk moet maken (fase 1) is begin januari 2016 vrijgegeven voor inspraak (zienswijzen). Vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad is voorzien in april. Start uitvoering fase 1 is naar verwachting begin 2017. Daarbij zal ook het kruispunt van de N629 met de Provincialeweg deels worden gereconstrueerd.

Het MER voor fase 2 is gereed. De planning is erop gericht dat tweede kwartaal 2016 het voorkeursalternatief wordt gekozen. Behandeling in de gemeenteraad is voorzien in mei en besluitvorming door GS in juni. Tweede helft 2016 kan dan worden gestart met de verdere uitwerking en het opstellen van het provinciaal inpassingsplan (PIP).

De besluitvorming over de ontsluiting van Oosteind (noodzakelijk in het kader van de MER) heeft plaatsgevonden in december 2015.

De Contreie

De ontwikkeling en uitgifte van de Slotlocatie en Kreeklocatie. De eerste helft van het jaar staat in het teken van de voorbereidingen van het bouwrijp maken, de tweede helft zal gestart worden met de gefaseerde bouw van de woningen op beide locaties.

Medio 2016 zal gestart worden met de stedenbouwkundige uitwerking van de Zuid-west-locatie, het wijkpark de Hoogte en de landschappelijke inrichting van de west en zuid kant (sluislocatie).

Zodra woonbuurtjes zijn afgerond worden plannen uitgewerkt voor het woonrijp maken.

Er zullen extra acties worden uitgezet om de verkoop van kavels te bevorderen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de resultaten van het marktonderzoek dat door Experian is uitgevoerd. In de eerste helft van 2017 zal de zuidwest locatie in ontwikkeling genomen worden. In dit cluster worden 141 woningen gerealiseerd. Afhankelijk van de voortgang van de ontwikkeling van de Slot- en kreeklocatie, zullen delen hiervan woonrijp gemaakt worden.

Uit de grondexploitatie 2015 blijkt dat het resultaat van vorig jaar op hetzelfde niveau is afgesloten als in 2014. Vooralsnog kan worden aangenomen dat – als de economie zich op het huidige niveau handhaaft – de grex zich op dit niveau zal bewegen.

Zwaaikom

Zodra in gezamenlijkheid met de ontwikkelaars van het deelgebied Eiland een aangepaste samenwerkingsovereenkomst is opgesteld, kan verder gegaan worden met het stedenbouwkundig plan. Vervolgens zal dit met name in 2016 worden vertaald in een ontwerpbestemmingsplan dat vervolgens vastgesteld dient te worden. Het jaar 2017 zal in het teken staan van het doorlopen van de bestemmingsplanprocedure en het voorbereiden en zo mogelijk uitvoeren van het bouwrijp maken en inpakken van de vuilstortplaats. De kosten hiervoor zullen moeten worden opgevangen binnen de nog te openen grondexploitatie.

B. Beleidsvoornemens

Begroting OMWB: € 100.000

De begroting 2017 van de OMWB is momenteel in concept gereed. Op 23 september 2015 werd het actieplan 'Huis op Orde' unaniem door het bestuur vastgesteld, waarna een grondige analyse van de bedrijfsvoering werd uitgevoerd. Duidelijk werd dat stevige, structurele maatregelen nodig waren om de dienst financieel gezond te kunnen maken. Begin 2016 is er een herijking van het bedrijfsplan uitgevoerd, die de basis vormt voor deze begroting en meerjarenraming. De basis op orde brengen heeft ook in 2017 de prioriteit. In de begroting 2017 zijn maatregelen opgenomen die hiervoor noodzakelijk zijn. Dit betekent ook voor Oosterhout een structureel hogere bijdrage. Deze structureel hogere bijdrage kunnen wij dekken uit de middelen die we voor de maatwerkafspraken van de OMWB hebben opgenomen. Maar daarnaast wordt in het kader van het actieplan in de jaren 2016 en 2017 gevraagd om een extra bijdrage van € 100.000.

In de conceptbegroting van de OMWB - die ten tijde van het schrijven van deze perspectiefnota voor lag- zitten een aantal stelposten opgenomen die onvoldoende

onderbouwd zijn om te kunnen beoordelen of deze reëel zijn. Hierdoor kunnen wij de sluitendheid van de begroting niet beoordelen. Het is dus goed mogelijk dat bovenop het hierboven genoemde bedrag aanvullend nog extra structurele middelen benodigd zijn.

Speelvoorzieningen: € 155.000

Het huidige beheer van de sport- en speelvoorzieningen is gericht op instandhouding van de bestaande situatie c.q. speelwaarde. Binnen de bestaande budgetten is geen ruimte om speelvelden te verharderen. Uit een financiële doorkijk naar de periode 2017-2022 is gebleken dat de bestaande budgetten onvoldoende zijn om wat we hebben in stand te kunnen houden. In het coalitieakkoord is besloten om in 2016 de beleidsnota "Buiten spelen in Oosterhout" te herijken waarin de ambitie en de wensen uit de stad worden meegenomen. De herijkte nota zal ter besluitvorming in 2016 aan de gemeenteraad worden voorgelegd. In de herijking worden drie beheersscenario's nader uitgewerkt.

1. Taakstellend budget. Het bestaande budget (€ 83.000) is leidend. Op termijn zal dit leiden tot vermindering van areaal.
2. Handhaven bestaande areaal. Uit de financiële doorkijk is gebleken dat hiervoor een aanvullend jaarlijks budget benodigd is van totaal circa € 155.000.
3. Ambities en wensen. Het bestaande aanbod zal worden uitgebreid en/of uitdagender worden gemaakt. Hiervoor is jaarlijks een aanvullend budget van € 207.000 benodigd.

Afhankelijk van de keuze die de gemeenteraad maakt geeft dit inzicht in de financiële consequenties. Voorgesteld wordt om in de perspectiefnota in ieder geval al de ruimte te reserveren voor scenario 2 vanaf 2018.

Bromtol: € 1.440.000

Op verzoek van belanghebbenden en de gemeenteraad is een aantal aanvullende varianten voor de rotonde Bromtol onderzocht. In mei 2016 zal een voorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd om hieruit een keuze te maken en een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor de verdere uitwerking en het doorlopen van een planologische procedure. De variant die het college aan de raad voorstelt (en die o.a. voorziet in een extra ontsluiting voor bedrijventerrein Weststad) kost ongeveer € 3,9 miljoen en is daarmee beduidend duurder. Deze variant bestaat uit de reconstructie van de rotonde bromtol incl. de sanering van de aansluiting Stelvenseweg (€ 2,5 miljoen), de aanleg van nieuw tracé van de Stelvenseweg (€ 1,0 miljoen) en de realisatie van verkeerslichten Weststadweg / Logistiekweg /afgebogen Stelvenseweg (€ 400.000). Daarnaast stelt het college voor om verkeerslichten te plaatsen op de kruising Haasdijk/ Weststadweg à € 400.000,- Binnen de reserve infrastructurele werken is een bedrag van € 2,5 miljoen gereserveerd voor de reconstructie van de rotonde bromtol. Via de GGA Breda is € 360.000,- cofinanciering te verwachten.

De op-/afrit Oosterhout West/Made en het kruispunt Haasdijk/ Weststadweg staan grotendeels los van de aanpak van de rotonde bromtol. Voor de reconstructie van deze op-/afrit en de fietsoversteek Haasdijk zijn middelen (€ 1,8 miljoen) gereserveerd binnen de reserve infrastructurele werken. De nu door het college voorgestelde verkeerslichten op het kruispunt Haasdijk/ Weststadweg staan los van de toekomstige reconstructie van op-/afrit Oosterhout west/ Made. Deze (relatief kleinschalige) maatregel kent een andere vormgeving dan de (grootschalige) reconstructie van de totale aansluiting.

Het college stelt aan de raad voor het resterende bedrag van € 1,44 miljoen te dekken uit de vrije reserve.

Welstandsvrij bouwen: € 30.000

De welstandscommissie is in 2015 afgeschaft; sinds 1 oktober levert Stichting Dorp, Stad en Land een externe monumentencommissie. In verband met het afschaffen van welstandsregels en –toetsing – met uitzondering van de beschermde stads- en dorpsgezichten, monumenten en de Contreie - wordt de welstandsnota gewijzigd en wordt in

de welstandsvrije stad een excessenregeling gehanteerd. De aangepaste Welstandsnota zal in september 2016 worden vastgesteld. Ten gevolge van het afschaffen van welstand vindt er geen toetsing meer plaats van initiatieven aangaande panden die beeldbepalend zijn maar geen beschermde monumentenstatus hebben. De kans bestaat dat de aanwezige cultuurhistorische waarden van deze panden op zichzelf alsmede de kwaliteit van de omgeving verloren zullen gaan. Bezien wordt of het wenselijk is om deze panden te laten inventariseren en (een deel van) deze panden aan te wijzen als gemeentelijk monument. Voor het in kaart laten brengen van de beeldbepalende panden en het laten opstellen van een redengevende omschrijving per aan te wijzen pand is een bedrag van € 30.000 nodig.

C. Overige ontwikkelingen

Actualisatie mobiliteitsplan: PM

Er dient een nieuw mobiliteitsplan te komen. Een voorstel tot kredietvotering (in de begroting 2016 is hiervoor € 100.000,- gereserveerd) hiervoor zal naar verwachting in juli 2016 aan de raad worden voorgelegd. Ook zullen dan de resultaten van de evaluatie van het huidige mobiliteitsplan aan de raad worden aangeboden. Vaststelling zal in 2017 aan de orde zijn. De huidige investerings- en onderhoudsbudgetten voor wegen zijn afdoende voor sober beheer en onderhoud van de woonomgeving en de hoofdwegen. Echter nog niet alle speerpunten uit het Mobiliteitsplan zijn volledig uitgevoerd. Het verbeteren van de verkeersveiligheid is een belangrijk speerpunt van beleid. Daarbij is er vooral aandacht voor het aanpakken van verkeersonveilige situaties in 30-kilometerbuurten en in de nabijheid van scholen. Als het gaat om de aanwijzing en inrichting van verblijfsgebieden is sinds de vaststelling van het mobiliteitsplan het aantal verblijfsgebieden (30 km/h zones) fors uitgebreid. In 2016 is daarin nog een laatste slag voorzien die er in zou moeten resulteren dat het overgrote deel van de verblijfsgebieden als 30 km zone is aangewezen. Daarnaast zijn er de afgelopen jaren maatregelen getroffen in de omgeving van diverse scholen (o.a. de Achthoek, de Beiaard en Menorah, de Berkenhof, de Duizendpoot, de Paulo Freire en Torenschouw, de Rietgors, de Sint Jan en de Westhoek). De kern Den Hout en een gedeelte van de wijk Vrachelen zijn nog niet als 30 km/h zone aangewezen en ingericht. De kosten hiervan worden in kader van het nieuwe Mobiliteitsplan in beeld gebracht, maar zullen naar verwachting aanzienlijk zijn. Deze kosten niet worden opgebracht vanuit de reguliere onderhouds- en investeringsbudgetten. Afhankelijk van de ambities van het nieuwe mobiliteitsplan zullen extra middelen noodzakelijk zijn voor de uitvoering ervan.

Implementatie omgevingswet: € 165.000

Op 1 juli 2015 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel Omgevingswet (Ow) aangenomen. De Ow is een raamwet die 26 wetten, 120 Algemene Maatregelen van Bestuur (AmvB's) en 120 Ministeriële Regelingen (MR's) op het gebied van de fysieke leefomgeving bundelt naar één wet, vier AmvB's en tien MR's. Daarbij worden definities gelijkgetrokken en verouderde regels geschrapt. De wet behelst een vergaande decentralisatie van de regels voor de leefomgeving. Gemeenten krijgen meer ruimte om samen met inwoners en bedrijven integrale keuzes te maken over de inrichting van de fysieke leefomgeving¹. De huidige planning is dat de wet eind 2018 in werking treedt. Zowel inhoudelijk als procesmatig is de implementatie van de wet voor de gemeente zeer omvangrijk. Om die reden is hier in 2016 al mee begonnen. Voor 2017, 2018 en 2019 wordt via de perspectiefnota en meerjarenbegroting budget gereserveerd voor de implementatie van de Omgevingswet. De implementatie van deze wet brengt kosten met zich mee. De kosten voor 2017 worden geraamd op € 65.000

De Omgevingswet schrijft voor dat gemeenten een omgevingsvisie opstellen. Deze omgevingsvisie vervangt de huidige structuurvisie en ander sectoraal strategisch beleid op het gebied van de fysieke leefomgeving, zoals verkeer- en vervoer-, natuur- en milieubeleid. De omgevingsvisie wordt via een interactief proces met betrokkenen zoals burgers, bedrijven,

belangenorganisaties en andere overheden in 2017 opgesteld. Binnen de huidige capaciteit is geen ruimte om in 2017 een omgevingsvisie op te stellen. Om die reden wordt daarvoor een extern bureau ingehuurd. De kosten daarvoor bedragen in 2017 eenmalig € 100.000.

2^e noodontsluiting Weststad: € 150.000

Door de brandweer is aandacht gevraagd voor de ontsluiting van Weststad 2 bij calamiteiten. Weststad 2 wordt momenteel alleen ontsloten in westelijke richting op de Weststadweg. Vanwege de aanwezigheid van diverse BRZO-bedrijven op Weststad 2 is het wenselijk dat het bedrijventerrein bij calamiteiten ook vanuit een andere richting benaderd of verlaten kan worden. Derhalve is in 2015 een onderzoek gestart naar de haalbaarheid en mogelijkheden voor een tweede noodontsluiting. Bij het onderzoek is meegenomen, dat bij een noodontsluiting in noordelijke richting (richting Weststad 3) de buisleidingenstraat, spoorlijn en de primaire waterkering gekruist dienen te worden. Op basis van een globale kostenraming worden de kosten van de realisatie van een tweede noodontsluiting geschat op ca. € 800.000. Gelet op de financiële omvang en de beperkte financiële ruimte wordt er nu € 150.000 vrijgemaakt. Bij de nadere uitwerking van verschillende scenario's zal worden gekeken naar werkelijke toepassing van dit budget.

380kV: € 150.000

In augustus 2014 hebben de Ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu besloten om het tracé van de 380 KV-leiding te wijzigen van een eerder vastgestelde noordelijke variant naar een zuidelijke variant. Aangezien voor de (inhoudelijke) begeleiding van dit dossier intern op een aantal terreinen specifieke kennis en expertise ontbreekt, wordt hiervoor expertise ingehuurd. De formele mer-procedure wordt in 2017 doorlopen. Dus ook in 2017 is inhuur van externe expertise nodig. Het gaat om expertise en inhoudelijke begeleiding op technisch, juridisch en politiek ondersteunend vlak. De kosten voor 2017 worden geraamd op € 150.000.

Rioolheffing bedrijven

Momenteel is voor de bedrijven het grootverbruik voor de riolering afgetopt op 50.000 m3 waterverbruik per jaar. Met ingang van 2017 zal dit plafond worden losgelaten. Hiervoor in de plaats zal een staffel voor het waterverbruik worden ontwikkeld waaraan een degressief tarief is gekoppeld.

Wat gaat dat kosten?

Financiële effecten 2017

(Bedragen * € 1.000)

Ambitie	Investering eenmalig	2017	2018	2019	2020
Begroting OMWB	-	100	-	-	-
Speelvoorzieningen	-	-	155	155	155
Bromtol: - reconstructie rotonde € 2.500 - nieuw tracé Stelvenseweg € 1.000 - verkeerslichten Weststadweg / Logistiekweg/ afgebogen Stelvenseweg € 400 - verkeerslichten Weststadweg/ Haasdijk/ oprit A27 € 400 - dekking reserve en bijdrage € - 2.860	1.440	-	-	-	-

Welstandsvrij bouwen	-	30	-	-	-
Actualisatie mobiliteitsplan	PM	-	-	-	-
Omgevingswet	-	165	65	65	-
2 ^e noodontsluiting Weststad	150	-	-	-	-
380 kV	-	150	-	-	-
Subtotaal	1.590	445	220	220	155

5.6. Programma 6 – Middelen

Wat willen we bereiken?

Gemeentelijke organisatie
Het zo effectief en efficiënt mogelijk en pro-actief (intern) faciliteren van de gemeentelijke bedrijfsvoering.
Administratieve doorbelastingen
Dit onderdeel heeft vooral een financieel technisch karakter en wijkt daarmee ook sterk af van de andere programma's doordat een inhoudelijk programma ontbreekt.
Dekkingsmiddelen
In dit onderdeel is met name een aantal belangrijke gemeentebrede inkomsten- en uitgavenramingen opgenomen, zoals de algemene uitkering gemeentefonds, algemene belastingen, rente-inkomsten en –uitgave. Ook worden in dit onderdeel stelposten opgenomen voor toekomstige gemeentebrede kostenposten als kapitaallasten e.d. die (nog) niet exact toe te delen zijn naar de overige programma's
Resultaat
Dit onderdeel bevat de stortingen en onttrekkingen aan reserves en het begrote resultaat van de gemeente.

Hoe gaan we dat meten?

Met ingang van de begrotingscyclus 2017 wordt een landelijke set met indicatoren ingevoerd welke de gemeenten dienen op te nemen in hun P&C-cyclus en digitaal ontsluiten via de website www.waarsstaatjegemeente.nl. Deze lijst bestaat uit een basisset met verplichte indicatoren en een facultatieve set. Niet alle input voor deze indicatoren is afkomstig van de gemeente zelf, maar deze zullen via derde partijen op dezelfde website worden ontsloten zodat de gemeente hier gebruik van kan maken. Voor dit programma betreft het de volgende indicatoren:

Taakveld	Indicator	Eenheid	Bron
Bestuur en ondersteuning	Formatie	FTE per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
Bestuur en ondersteuning	Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting
Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten per inwoner	Eigen begroting
Bestuur en ondersteuning	Overhead	%	Eigen begroting
Vhrosv	Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	CBS
Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Euro	COELO
Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Euro	COELO

Wat gaan we ervoor doen?

Op basis van het coalitieakkoord en (wettelijke) ontwikkelingen die op de gemeente afkomen is een inventarisatie gemaakt van het nieuw beleid en de daarvoor benodigde financiële middelen. Onderstaand is alleen een overzicht opgenomen van die ontwikkelingen waarvoor het nodig is om extra middelen vrij te maken bovenop de bestaande middelen in de huidige

meerjarenbegroting. De voortgang van de overige punten kunt u lezen in de bijlage bij deze perspectiefnota.

Toekomst huisvesting gemeentelijke organisatie

Een flexibele, resultaatgerichte gemeentelijke organisatie vraagt om passende huisvesting. Het huidige stadhuis aan het Slotjesveld voldoet daaraan niet meer. In de eerste plaats omdat het gebouw aan het eind is van zijn technische levensduur. Maar ook omdat dit gebouw uit de jaren tachtig van de vorige eeuw niet meer aansluit bij de wijze waarop wij onze organisatie willen inrichten. Daar waar wij bij de inrichting en aansturing van onze organisatie niet langer uitgaan van structuren, maar van (maatschappelijke opgaven), hebben we te maken met een bij uitstek gefragmenteerd gebouw met hokken en hokjes. En daar waar werknemers steeds vaker zullen kiezen voor tijds- en plaatsafhankelijk werken (thuis, in de stad, bij de klant), beschikken we over een gebouw dat aan deze ontwikkelingen niet of moeilijk aanpasbaar is. Het ontbreken van die flexibiliteit leidt er nu al overigens toe dat de bezetting van het stadhuis (ook tijdens piekuren) verre van optimaal is.

Het wordt, met andere woorden tijd voor een stadhuis waarmee Oosterhout de komende decennia vooruit kan. Een concept waarin gemakkelijker dan nu kan worden ingespeeld op externe ontwikkelingen. Waarin het bijvoorbeeld mogelijk is de gevolgen van (gedeeltelijke) leegstand te compenseren doordat het makkelijker wordt deze ruimten te verhuren aan andere partijen of zelfs effectief gebruik te maken van andere beschikbare locaties in de stad. Deze zoektocht naar een nieuw stadhuis-concept is overigens geenszins vrijblijvend. Het huidige gebouw aan het Slotjesveld – met uitzondering van publiekshal en vergadervleugel – is aan het eind van de technische levensduur. Het gebouw voldoet niet aan de huidige eisen van wet- en regelgeving en is geen voorbeeld van duurzaamheid (hetgeen zich onder andere uit in een energielabel D). Op dit moment wordt al niet voldaan aan verschillende eisen van wet- en regelgeving (o.a. Bouwbesluit, brandveiligheid en arbeidsomstandigheden voor het personeel), terwijl ook in de nabije toekomst de nieuwe asbestwetgeving zal leiden tot aanzienlijke aanpassingen aan het gebouw. Forse investeringen zijn dus sowieso onafwendbaar.

Maar er is meer. Wij willen de discussie over de toekomst van het stadhuis ook in een bredere, ruimtelijke context plaatsen. Ze biedt ook een uitgelezen kans om na te denken over een integrale herontwikkeling van het gebied Slotjesveld. Als vernieuwbouw van het stadhuis op deze locatie hand-in-hand kan gaan met andere ontwikkelingen, dan kan dat niet alleen ruimtelijk, maar ook in financiële zin meerwaarde opleveren. Dit geldt eveneens bij de scenario's waarbij ook een andere locatie voor het stadhuis in beeld komt. Zo is het nadrukkelijk de wens om ook te kijken naar vrijgekomen vastgoed in onder meer de binnenstad.

Het is te meer goed om de “verdienmogelijkheden” van een dergelijke herontwikkeling in beeld te brengen, omdat – ongeacht het scenario dat wordt gekozen – er aanzienlijke kosten zijn verbonden aan dit project. Op dit moment is in de Vrije reserve een bedrag van € 3,5 miljoen gereserveerd voor het stadhuis. Inmiddels zijn er diverse scenario's onderzocht. Duidelijk is dat ongeacht voor welk scenario gekozen wordt, de investering (al dan niet gefaseerd) tussen de € 11,5 miljoen en € 15,7 miljoen zal bedragen.

Om een volgend college in staat te stellen een keuze te maken in de verschillende scenario's voor het stadhuis wordt besloten om nu alvast extra ruimte te reserveren binnen de vrije reserve. Vanuit het uitgangspunt om hiervoor te gaan sparen de komende jaren, zou dit betekenen dat er tot aan de periode van de bouw (2020) tussen de € 8 en € 12,2 miljoen zal moeten worden bijeengebracht. Dat zou betekenen dat er de komende 4 jaren (2016 tot en met 2019) in ieder geval zo'n € 2 miljoen per jaar apart gezet zou moeten worden gezet voor het stadhuis. Voor 2017 nemen we een eerste stap middels een reservering van € 1,5 miljoen.

Juridische kwaliteitszorg: € 170.000:

De maatschappelijke trend van juridisering van samenleving en bestuur maakt de positie van de gemeente kwetsbaar. De groeiende regeldruk, ten gevolge van frequente veranderingen en toenemende complexiteit in wet- en regelgeving, dwingt tot strakkere procedures, tot nog meer zorgvuldigheid en tot het hanteren van werkwijzen die beogen eenheid en foutenpreventie te bevorderen. Verder kunnen toenemende (financiële) risico's voor gemeenten (onder meer vanwege een opdringende claimcultuur en bezwaar- en verhaalsacties) worden gesignaleerd.

Teneinde de juridische kwaliteitszorg binnen de gemeente Oosterhout in de brede zin een impuls te geven, wordt dan ook voorgesteld om twee fte jurist toe te voegen aan de formatie van de afdeling Bedrijfsvoering, unit Advies. Deze uitbreiding zal bestaan uit 1 fte senior juridisch medewerker en 1 fte gemeenteadvocaat.

Dit kan – zeker gelet op de kosten die de afgelopen jaren in een aantal dossiers zijn gemaakt – tot een kostenbesparing leiden.

Wat gaat dat kosten?

Financiële effecten 2017

(Bedragen * € 1.000)

Nr	Ambitie	Investering eenmalig	2017	2018	2019	2020
	Stadhuis vernieuwbouw	1.500	-	-	-	-
	Juridische kwaliteitszorg	-	170	170	170	170
	Subtotaal	1.500	170	170	170	170

5.7. Samenvattend financieel overzicht

Bovenstaande overzichten laten zien dat er binnen de exploitatie een bedrag van ruim € 7 ton wordt gevraagd voor 2017 en voor de jaren erna een bedrag van ongeveer € 5 ton. Middels de saldobestemming 2015 is € 4.559.000 toegevoegd aan de vrije reserve. Het bedrag aan investeringen is gemaximaliseerd op dit bedrag.

Per programma geeft dat het volgende totaalbeeld:

(Bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Investering eenmalig	2017	2018	2019	2020
Verbindend bestuur	-	-	-	-	-
Sociaal domein	250	-	-	-	-
Werkgelegenheid & economie	-	110	110	110	110
De levendige gemeente	1.220	-	-	-	-
Ruimte & ontwikkeling	1.590	445	220	220	155
Middelen	1.500	170	170	170	170
TOTAAL	4.560	725	500	500	435

Het bedrag aan investeringen is als volgt opgebouwd:

(Bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Investering eenmalig
Brandweerkazerne Den Hout	250
IHP ophogen	230
Openbare ruimte rondom Mgr.Frenckencollege	250
Productiehuis De Pannenhoef	300
Kleedaccommodaties sportverenigingen	350
Elektronische tijdswaarneming Warande	90
Bromtol	1.440
2 ^e Noodontsluiting Weststad	150
Stadhuis vernieuwbouw	1.500
TOTAAL	4.560

Het totaalbeeld op de exploitatie ziet er als volgt uit:

(Bedragen * € 1.000)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
Binnenstadsmanagement	110	110	110	110
Begroting OMWB	100	-	-	-
Speelvoorzieningen	-	155	155	155
Welstandsvrij bouwen	30	-	-	-
Omgevingswet	165	65	65	-
380 Kv	150	-	-	-
Juridische kwaliteitszorg	170	170	170	170
TOTAAL	725	500	500	435

6. Afwegingskader nieuw beleid

In het coalitieakkoord zijn een aantal uitgangspunten benoemd voor het financieel beleid de komende jaren. Deze zijn benoemd in hoofdstuk 4 van deze perspectiefnota. Deze uitgangspunten hebben ook gevolgen voor de ambities met betrekking tot het nieuw beleid. Om dit nader handen en voeten te geven worden deze uitgangspunten hieronder nader uitgewerkt.

Schuldratio

Het is goed om te benadrukken dat het hebben van reserves niet betekent dat we dit geld ook op de gemeentelijke bankrekening hebben staan. Dit vanwege interne financieringen uit het verleden. Dit betekent dat we voor de bedragen die we gaan investeren de komende jaren leningen zullen moeten gaan aantrekken. Eind 2015 hebben wij een portefeuille met leningen van € 99,4 miljoen. Het schuldenplafond gaat met nieuwe investeringen recht evenredig oplopen. Dit verhoogt het risicoprofiel van de gemeente Oosterhout.

Hoewel de rente momenteel laag is, omvat een grote leningportefeuille ook een hoog risico op het moment dat rentepercentages gaan oplopen. Daarnaast zullen leningen die afgesloten worden ook op een bepaald moment weer afgelost moeten gaan worden.

Om te sturen op een verantwoord schuldenniveau is met ingang van de begroting 2016 het kengetal netto schuldquote als verplichte indicator ingevoerd. **De netto schuldquote** wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het begrotingstotaal.

	JR 2013	JR 2014	JR 2015	Begr 2016
Netto schuldquote	38,7%	44,4%	46,7%	55,7%

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de schuldquote van de gemeente Oosterhout de afgelopen jaren flink is toegenomen.

	31-12-2008	31-12-2009	31-12-2010	31-12-2011	31-12-2012	31-12-2013	31-12-2014	31-12-2015
Totaal VV*	18.703	36.892	50.171	57.401	65.922	64.442	81.958	99.400
Per inw O'hout	345	681	928	1.063	1.224	1.200	1.523	1.841
Per inw Land gem			1.433	1.596	1.759	1.849	1.917	-

* Bedragen * € 1.000

Eind 2008 had de gemeente Oosterhout totaal € 18,7 miljoen aan vreemd vermogen. Eind 2015 is dit opgelopen tot € 99,4 miljoen. In zeven jaar tijd is het aandeel vreemd vermogen dus ruim vervijfvoudigd.

Dit blijkt uiteraard ook uit de gemiddelde schuld per inwoner. Hier valt bovendien op dat de schuld per inwoner bij de gemeente Oosterhout harder is gestegen dan het landelijk gemiddelde.

Om deze reden wordt ervoor gekozen om de eenmalige investeringen/projecten te maximaliseren op het bedrag dat aan de vrije reserve is toegevoegd vanuit de jaarrekening 2015. Zoals reeds vaker is gecommuniceerd zal de gemeente immers voor iedere investering (ook al komt deze uit de reserve) externe financiering moeten aantrekken.

Vanwege de reeds geplande investeringen zal de netto schuldquote de komende jaren nog verder op kunnen lopen. Hoever deze oploopt is onder meer ook afhankelijk van de verkopen vanuit de grondexploitaties. Alle inkomsten die hier gerealiseerd worden, zorgen er namelijk weer voor dat er minder geld geleend hoeft te worden.

7. Conclusies

Wanneer we de bovenstaande uitgangspunten en de uitkomsten van de financiële positie met elkaar combineren ontstaat het onderstaande beeld:

Exploitatie	Investeringen	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo begroting 2016		421	86	86	86
Ontwikkelingen uitgangspositie		51	51	51	51
Uitgangspunten begroting 2017		-661	-661	-661	-661
Beleidsvoornemens	-4.560	-725	-500	-500	-435
Nieuw meerjarenbeeld	-4.560	-914	-1.024	-1.024	-959

Dit betekent dat er in 2017 een tekort ontstaat van ruim € 900.000 en voor 2018 en verder een tekort van zo'n € 1,1 miljoen. Gelet op het feit dat het uitgangspunt is om een sluitende meerjarenbegroting te presenteren is het dus onvermijdelijk dat er richting de uitwerking van de begroting 2017 keuzes gemaakt moeten worden in de beleidsvoornemens, dan wel dat er nieuwe aanzienlijke ombuigingen gezocht moeten worden. Het gaat hier om een niet geringe opgave.

Ook zal er nog kritisch gekeken moeten worden naar de verschillende geplande investeringen die ten laste komen van de reserves.

De periode tot aan de begroting gebruikt het college om antwoorden te krijgen op onder andere de volgende vragen, zodat we de geschetste kaders nader kunnen invullen:

- Welke gevolgen heeft de meicirculaire?
- Zijn de genoemde investeringen, hun bedragen en de termijn nog realistisch?
- Welke keuzes kunnen er gemaakt worden binnen de beleidsvoornemens?
- Welke ombuigingen zijn er te formuleren?

8. Reserves

De dekking van een deel van de ambities uit deze perspectiefnota is afkomstig uit de vrije reserve. In dit hoofdstuk zijn de gevolgen van de besluiten voor deze reserves inzichtelijk gemaakt.

8.1. Vrije Reserve

(Bedragen * € 1.000)

	Saldo per 31-12-2015	Resultaat-bestemming 2015	Saldo nieuw
Stand per 1-1-2016*	19.343	4.559	23.902

Bedrag * € 1.000	Jaar 2016	Jaar 2017	Jaar 2018 e.v.
Uitgaven reeds besloten	93	420	2.640
Activiteitencentra	239		
Onderhoud stadhuis		320	
Investerings dienstverlening	-1.800		
Slotjes Midden		100	2.640
Zwembadvoorzieningen	706		
Investerings TSC	50		
Sportcomplex De Contreie	190		
Businesscase 60+	-635		
Brandweerkazerne slotjesveld	238		
Pannenhoef	25		
Revitalisering Weststad	171		
Opstellen sportaccommodatiebeleid	30		
Re-integratie	337		
Vrachtwagenparkeren Weststad	270		
VTH taken	50		
Parkeerplaats Brakestein	65		
Busstation Leijzenhoek	57		
Nog te voteren	1.180	2.650	6.350
Digitale overheid	250	250	
Verduurzaming & onderhoud stadhuis			3.500
Verbindend bestuur	50		
IHP		2.400	
Brandweerkazerne Den Hout	250		
Fietspad Dorst	150		1.350
Sportaccommodatiebeleid	335		
Planontwikkeling Arkendonk	20		
Onderzoek fietspad Raamsdonksveer	25		
De Contreie Ecozone			1.500
Actualisatie mobiliteitsplan	100		
Totaal	1.273	3.070	8.990
Over gehele periode	13.333		

Dit betekent dat er inclusief de saldobestemming 2015 momenteel zo'n € 10,6 miljoen aan ruimte binnen de vrije reserve aanwezig is (beginstand van € 23,9 miljoen minus reeds geplande uitgaven van € 13,3 miljoen). Middels de saldobestemming van de jaarrekening 2015 is een bedrag van € 4.559.000 toegevoegd aan de vrije reserve. In deze perspectiefnota wordt voorgesteld om deze ruimte als volgt te labelen:

Bedragen * € 1.000

Item	Bedrag
Brandweerkazerne Den Hout	250
IHP ophogen	230
Openbare ruimte rondom Mgr.Frenckencollege	250
Productiehuis De Pannenhoef	300
Kleedaccommodaties sportverenigingen	350
Elektronische tijdswaarneming Warande	90
Bromtol	1.440
2 ^e Noodontsluiting Weststad	150
Stadhuis vernieuwbouw	1.500
TOTAAL PPN 2017	4.560

8.2. Reserve Infrastructurele werken

Er worden geen extra projecten ten laste van de reserve infrastructurele werken gebracht. De actuele stand van zaken voor wat betreft deze reserve staan hieronder wel aangegeven.

Stand op 1 januari 2016	9.160
Aanpassing kruispunten t.g.v Zwaaiikom	800
Aansluiting Weststadweg op A 59	1.800
Aanpassing infra particuliere ontwikkelingen (Statendam)	145
Aanpassing rotonde Weststadweg/Technologieweg (Bromtol)	2.500
N629 (kruisingen/aansluitingen)	1.750
N282 (ontsluiting Dorst West)	700
Fietspad Dorst	1.250
Overig mobiliteitsplan	PM
Saldo	215

Dit betekent dat de reserve infrastructurele werken momenteel voldoende saldo heeft om de reeds bij de begroting 2017 vastgestelde ambities te dekken. De bedragen van de projecten die in de lijst staan nog indicatief zijn. In werkelijkheid kunnen deze bedragen nog wijzigen. Er is echter in deze reserve geen ruimte aanwezig voor nieuwe ambities.